

Wij willen op vier factoren wijzen.

Ten eerste was er de omstandigheid dat de voorstanders van alleenmaar-gewapende-strijd en de voorstanders van een strijd die met compromissen gepaard zou gaan, het eens waren ten aanzien van het te bereiken einddoel: een onafhankelijk Indonesië.

Ten tweede was er het feit dat, hoewel vooral onder de eenvoudigen velen verre van ingenomen waren met wat zij van de autoriteiten van de Republiek te merken en van haar strijdkrachten te lijden kregen, die ontevredenheid geen politiek effect had. De aanhang van sociaal-revolutionaire bewegingen bleef over het algemeen beperkt.

Ten derde waren er de internationale verhoudingen: de voorstanders van de Republiek hadden van meet af aan reden om te vertrouwen dat die verhoudingen háár en niet Nederland in de kaart zouden spelen. Volhouden dus!

En ten vierde was er de president. Hoeveel politieke partijen en hoeveel oppositionele groeperingen er ook waren, er was één autoriteit die de Republiek belichaamde: Soekarno. Stond hij een tijdlang op de achtergrond, dan benutte hij die periode door, overal rondreizend, toespraken te houden die bij zijn toehoorders (toehoorders ter plekke of luisteraars naar de 'zingende torens') telkens opnieuw zijn rol als de grote voorvechter van het ideaal der onafhankelijkheid onderstreepten. Eind '45 en begin '46 maakte hij zulk een rondreis op Java en in juni '48 op delen van Sumatra (waar eerder Hatta vele maanden achtereen had rondgetrokken) – hij werd op laatstgenoemd eiland, zo werd aan van Mook gerapporteerd, 'als een vorst ontvangen', met 'ongeveer groot enthousiasme der duizendkoppige menigten'.¹ Enkele malen gebeurde het dat de verdeeldheid onder de politieke leiders zo groot was dat in het *Komitee Nasional Indonesia Poesat*, het *Knip*, geen meerderheid gevonden kon worden door de formateur van een nieuw kabinet, enkele malen ook dat de strijdkrachten onder de felle Soedirman weigerden, zich aan de leiding van het bestaande kabinet te onderwerpen – dan was het telkens Soekarno die als president de macht aan zich trok en er zorg voor droeg dat het schip van staat niet strandde op de klip der onderlinge verdeeldheid. Hij schuwde dan niet om met de hardste middelen tegen tegenstanders (tegenstanders hetzij van links, hetzij uit de orthodox-Islamietische hoek) op te treden. Bij dat alles bleek hij niet alleen een bekwame politieke strateeg te zijn maar ook een bekwame politieke

¹ A.v., over juni 1948 (a.v., dl. XIV, p. 206).